

Ερευνητικά Σεμινάρια
Τομέας Γλωσσολογίας
ΕΚΠΑ

10 Νοεμβρίου 2021

Μορφολογική επεξεργασία της συνοπτικής όψης στην Ελληνική

Μαίρη Σουκαλοπούλου

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

msoukalo@lit.auth.gr

ΔΟΜΗ ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ

01

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

02

ΕΡΓΟ
ΔΙΑΤΡΟΠΙΚΗΣ
ΠΡΟΕΓΕΡΣΗΣ

03

ΕΡΓΟ
ΕΚΜΑΙΕΥΣΗΣ
ΤΗΣ ΟΨΗΣ

04

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

01

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στόχοι

- Η διερεύνηση της φύσης των λεξικών αναπαραστάσεων
 - Μορφηματική αναπαράσταση, π.χ. *γάτ-α, ρέζ-ο, έ-λιρ-σ-α*
 - Ολιστική λεξική αναπαράσταση, π.χ. *γάτα, παίζω, έλειψα*
- Η αξιοποίηση των πειραματικών ευρημάτων στο πλαίσιο προτάσεων για τη διδασκαλία της Ελληνικής ως πρώτης και ως δεύτερης γλώσσας

Ερευνητικά ερωτήματα

Ερ.Ε1: Επηρεάζει ο τρόπος πραγμάτωσης τη συνοπτικής όψης τις αναπαραστάσεις και τους μηχανισμούς που υιοθετούν οι ενήλικες φυσικοί ομιλητές της Ελληνικής κατά την επεξεργασία των συνοπτικών τύπων του παρελθοντικού;

Ερ.Ε2: Διαφέρουν οι αναπαραστάσεις και οι μηχανισμοί επεξεργασίας της συνοπτικής όψης μεταξύ των ενηλίκων και των παιδιών φυσικών ομιλητών της Ελληνικής;

Ερ.Ε3: Διαφέρουν οι αναπαραστάσεις και οι μηχανισμοί επεξεργασίας της συνοπτικής όψης μεταξύ των μονόγλωσσων (Γ1) και των διαδοχικά δίγλωσσων (Γ2) παιδιών;

Πειραματικά έργα

Πειραματικό έργο διατροφικής προέγερσης με λεξική απόφαση

Πειραματικό έργο εκμαίευσης της όψης

Πραγμάτωση της συνοπτικής όψης στην Ελληνική

(1) S: /-s/ και προβλέψιμη φωνολογικά εναλλαγή θέματος

*trex*_{ΜΗΣΥΝ}

*trex-s*_{ΣΥΝ}

*trek-s*_{ΣΥΝ}

étreksa

(2) ΕΝΛΓ_ΘΕΜ: μη προβλέψιμη φωνολογικά εναλλαγή θέματος

*zesten*_{ΜΗΣΥΝ}

*zestan*_{ΣΥΝ}

zéstana

*sern*_{ΜΗΣΥΝ}

*sir*_{ΣΥΝ}

ésira

Πραγμάτωση της συνοπτικής όψης στην Ελληνική

(3) ΕΝΛΓ_ΘΕΜ_S: /-s/ και συστηματική εναλλαγή θέματος

*mila*_{ΜΗΣΥΝ}

*mili-s*_{ΣΥΝ}

*míli**sa*

(4) ΕΝΛΓ_ΘΕΜ_S: /-s/ και μη προβλέψιμη εναλλαγή θέματος

*pez*_{ΜΗΣΥΝ}

*pek-s*_{ΣΥΝ}

épeksa

*peta*_{ΜΗΣΥΝ}

*petak-s*_{ΣΥΝ}

pétaksa

(5) Υποκατάσταση: άλλος λεξικός τύπος

*troo*_{ΜΗΣΥΝ} → *fay*_{ΣΥΝ} *le*_{ΜΗΣΥΝ} → *p*_{ΣΥΝ} *vlep*_{ΜΗΣΥΝ} → *ð*_{ΣΥΝ}

Holton κ.ά. (2012), Σπυρόπουλος & Σταματογιάννης (2013), Ralli (1988), Ράλλη (2005), Spyropoulos κ.ά. (2017), Revithiadou κ.ά. (2019)

Μοντέλα Διπλού Μηχανισμού

Words and Rules: Pinker (1999)
Pinker & Ullman (2002)
Dual Mechanism: Clahsen (1999)
Clahsen & Verissimo (2016)

Δύο μηχανισμοί: Λεξικό και Γραμματική

- Ομαλοί τύποι: **ρίζα/θέμα**_{ΡΗΜΑ} + **ed**_{ΠΡΛΘ}
π.χ. *walk + ed*
(γραμματικός μηχανισμός)
- Μη ομαλοί τύποι: **held**_{ΠΡΛΘ}
(μηχανισμός αναλογίας)

Πρότερες εμπειρικές μελέτες

Διάκριση:

+s: ομαλοί/ σιγματικοί τύποι

/e-trek-s-a/, /mili-s-a/, /e-ðo-s-a/

-s: μη ομαλοί/ ασιγματικοί τύποι

/zestan-a/, /e-plin-a/, /e-faɣ-a/

Πρότερες εμπειρικές μελέτες

Πειραματικά έργα προέγερσης

- Διαφοροποιημένες επιδράσεις μεταξύ των ομαλών τύπων “Regularity is not an all or nothing phenomenon” (Tsapkini κ.ά. 2002: 109, 2004: 616)
- Διαφοροποιημένες επιδράσεις μεταξύ των βασικών και των εναλλακτικών τύπων της 2^{ης} συζυγίας (Voga κ.ά. 2012)

Πειραματικά έργα εκμαίευσης:

- Επαλήθευση των προβλέψεων των μοντέλων διπλού μηχανισμού (Stavrakaki & Clahsen 2009)
- Μερική επαλήθευση των προβλέψεων των μοντέλων διπλού μηχανισμού για την ολιστική αποθήκευση των μη ομαλών τύπων (Agathoroulou & Papadopoulou 2009)

Καινοτομία και συνεισφορά

Πειραματικό έργο διατροφικής προέγερσης με λεξική απόφαση

- Γ1 ενήλικες
- Γ1 παιδιά
- Γ2 παιδιά

Πειραματικό έργο εκμαίευσης της όψης

- Γ1 ενήλικες
- Γ1 παιδιά
- Γ2 παιδιά

➤ Η διερεύνηση της συνθήκης [ENΛΓ_ΘΕΜ_S](#), π.χ. *épeksa*

02

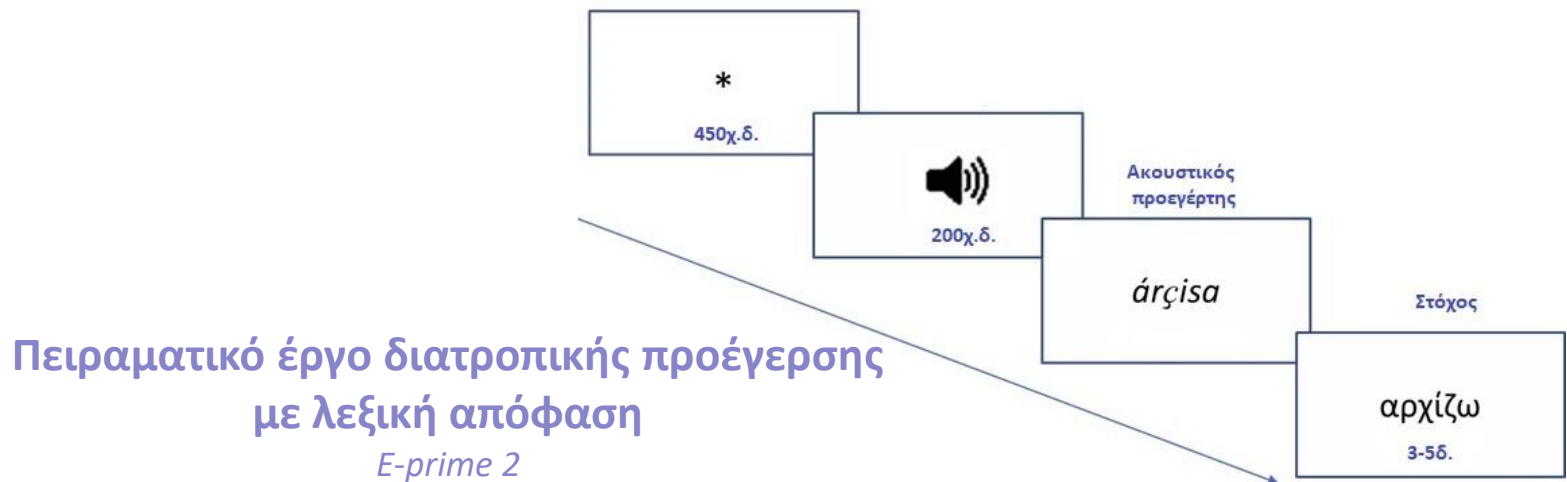
ΕΡΓΟ ΔΙΑΤΡΟΠΙΚΗΣ
ΠΡΟΕΓΓΕΡΣΗΣ

Προφίλ συμμετεχόντων

- 51 ενήλικες (43 γυναίκες), φυσικοί ομιλητές της Ελληνικής, ηλικίας 20;4–25;6 ετών
- Φοιτητές/-τριες του Τμήματος Φιλολογίας του ΑΠΘ

Πειραματικός σχεδιασμός

- 216 πειραματικά ζεύγη: 27 κρίσιμα πειραματικά ζεύγη (Clahsen & Fleischhauer 2014)
- Τα κρίσιμα πειραματικά ζεύγη εξισώθηκαν ως προς τη $\Sigma_{\text{ΛΗΜ}}$, $\Sigma_{\text{ΛΕΞ.ΤΥΠ}}$, $N_{\text{ΓΡΑΜ}}$, $N_{\text{ΦΩΝ}}$, $N_{\text{ΣΥΛ}}$, ορθογραφικούς γείτονες, την ηλικία κατάκτησης αλλά και ως προς τη μορφική και σημασιολογική επικάλυψη

Διατροφική προέγερση

/e-ɣraf-s-a/

/ɣraf-o/

γράφω

Κρίσιμα πειραματικά ζεύγη

Πραγμάτωση του συνοπτικού	Προεγέρτης			Στόχος
	Ταυτοτικός (T)	Μορφολογικός (M)	Ελέγχου (E)	
S	arçízo	árçisa	émina	αρχίζω
ENΛΓ_ΘEM	treléno	trélana	jélasa	τρελαίνω
ENΛΓ_ΘEM_S	jernáo	jérasa	éstripsa	γερνάω

Ερευνητικές υποθέσεις

Συνθήκες ΣΥΝ	Πειραματική συμπεριφορά	Ερμηνεία
S	$T = M < E$	Μορφολογική αποδόμηση
ΕΝΛΓ_ΘΕΜ_S	Ολική προέγερση	
ΕΝΛΓ_ΘΕΜ	$T < M < E$	Ανάκληση αποθηκευμένου αλλομόρφου

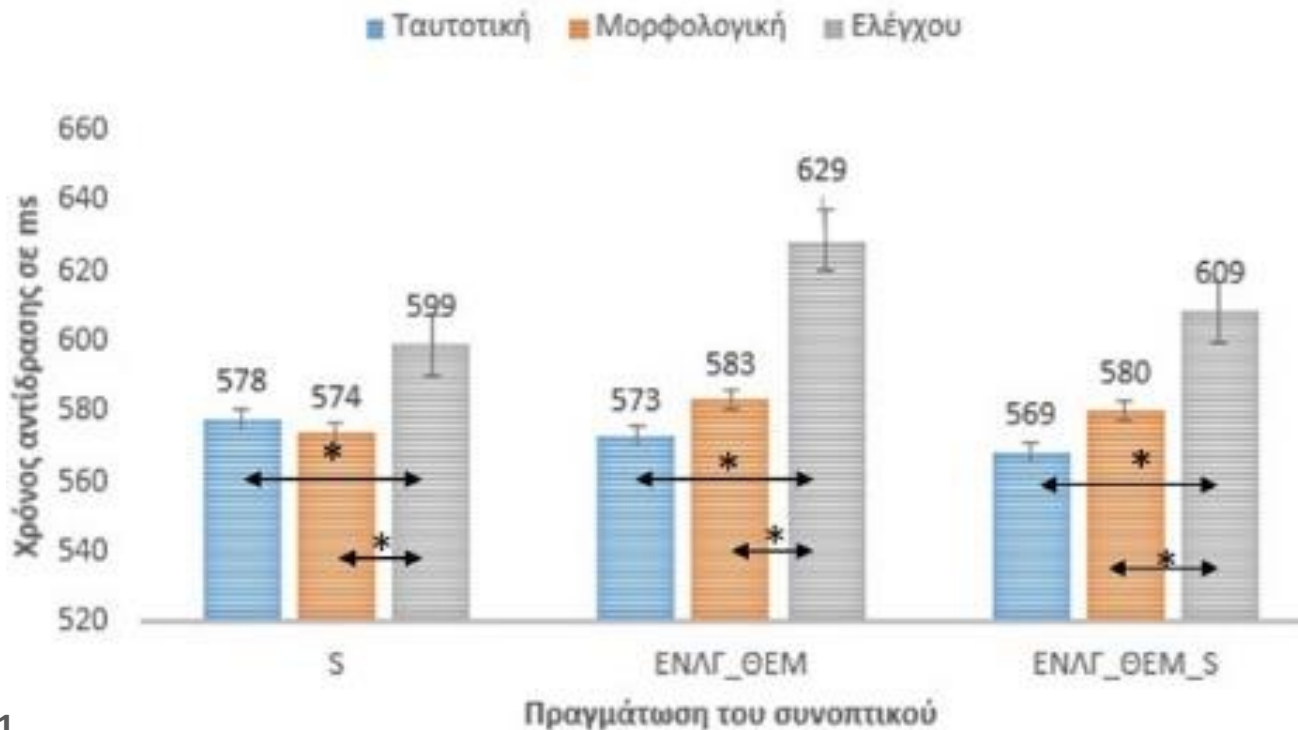
Επιδόσεις

Συνθήκες ΣΥΝ	Συνθήκες Προέγερσης		
	T	M	E
S	0,99 (0,04)	0,99 (0,03)	0,98 (0,04)
ΕΝΛΓ_ΘΕΜ	0,98 (0,04)	0,99 (0,03)	1 (0)
ΕΝΛΓ_ΘΕΜ_S	1 (0)	1 (0)	0,99 (0,04)

Χρόνοι αντίδρασης

Συνθήκες ΣΥΝ	Συνθήκες Προέγερσης		
	T	M	E
S	578 (69,84)	574 (50,29)	599 (44,98)
ΕΝΛΓ_ΘΕΜ	573 (61,69)	583 (76,22)	629 (70,05)
ΕΝΛΓ_ΘΕΜ_S	569 (62,29)	580 (54,48)	609 (61,75)

Χρόνοι αντίδρασης

RM ANOVA:

Προέγερση: $p < ,001$

ΣΥΝ: $p = ,808$

Προέγερση * ΣΥΝ:

$p = ,649$

T = M < E
Ολική
προέγερση

T = M < E
Ολική
προέγερση

T = M < E
Ολική
προέγερση

Σύνοψη αποτελεσμάτων

Συνθήκες ΣΥΝ	Πειραματική συμπεριφορά	Ερμηνεία	
S	$T = M < E$	Μορφολογική αποδόμηση	
ΕΝΛΓ_ΘΕΜ_S	Ολική προέγερση		
ΕΝΛΓ_ΘΕΜ	$T < M < E$ Μερική προέγερση $T = M = E$ Ολική προέγερση	Ανάκληση αποθηκευμένου αλλομόρφου	

03

ΕΡΓΟ ΕΚΜΑΙΕΥΣΗΣ
ΤΗΣ ΟΨΗΣ

Πειραματικός σχεδιασμός

- Πειραματικές συνθήκες: S, ΕΝΛΓ_ΘΕΜ, ΕΝΛΓ_ΘΕΜ_S
 - 15 ρήματα (5 ανά πειραματική συνθήκη)
 - 30 ψευδορήματα (10 ανά πειραματική συνθήκη)
- Διάκριση ψευδορημάτων σε όμοια (ΟΜ) και ανόμοια (ΑΝΟΜ)

Συνθήκες ΣΥΝ	Συνθήκες Ομοιότητας	
	ΟΜ	ΑΝΟΜ
S	<i>kréxo</i>	<i>tsáfo</i>
ΕΝΛΓ_ΘΕΜ	<i>ferméno</i>	<i>vélno</i>
ΕΝΛΓ_ΘΕΜ_S	<i>virázo</i>	<i>xartázo</i>

Πειραματικός σχεδιασμός

- Γραπτή δοκιμασία συμπλήρωσης κενών

Η Λένα ξέλνει όλη την ημέρα.

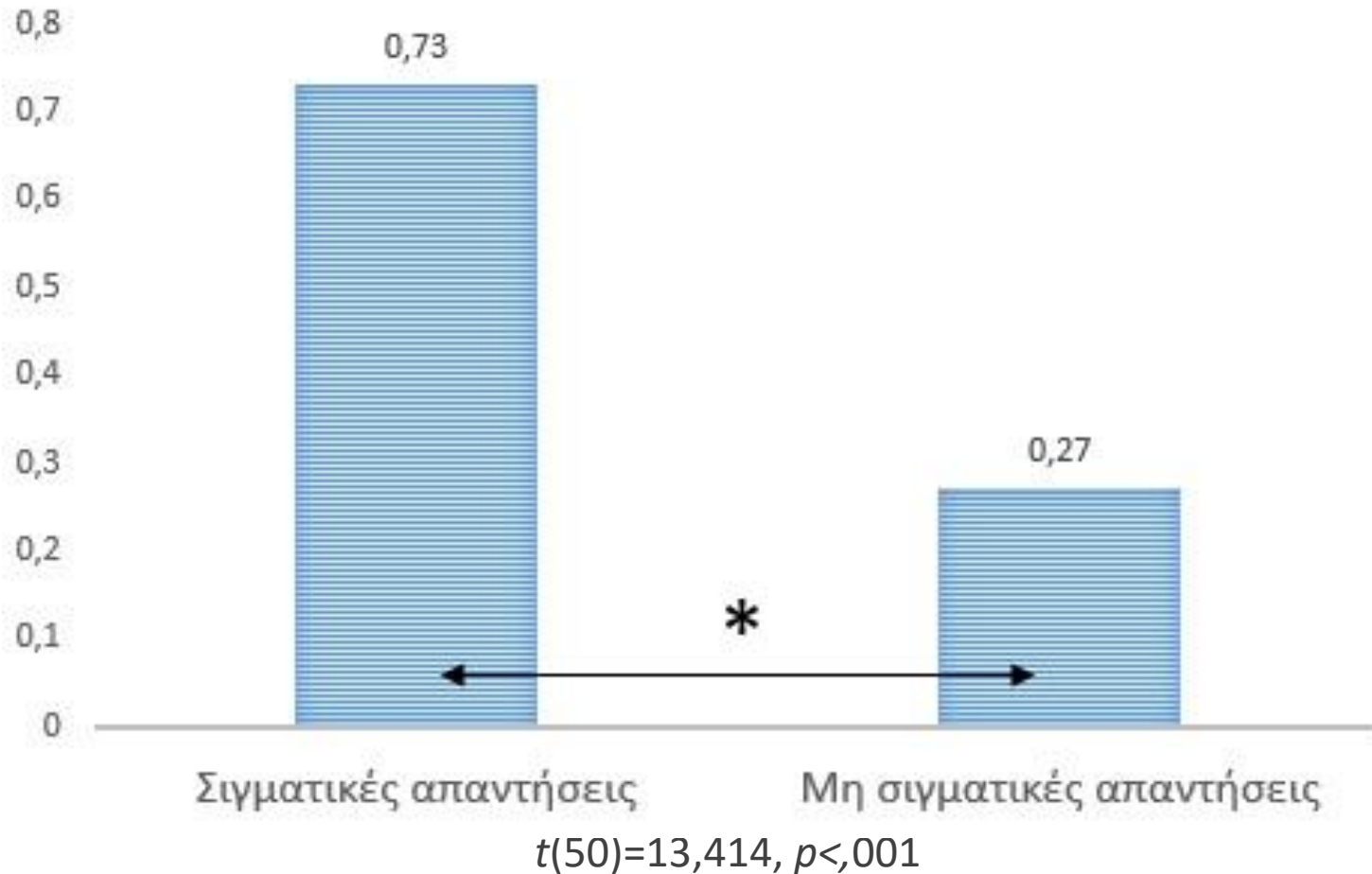
Χθες, όμως,, μόνο για μια στιγμή.

- Αξιοποίηση δεικτών: *χθες, μόνο για μια στιγμή, μόνο μία φορά*

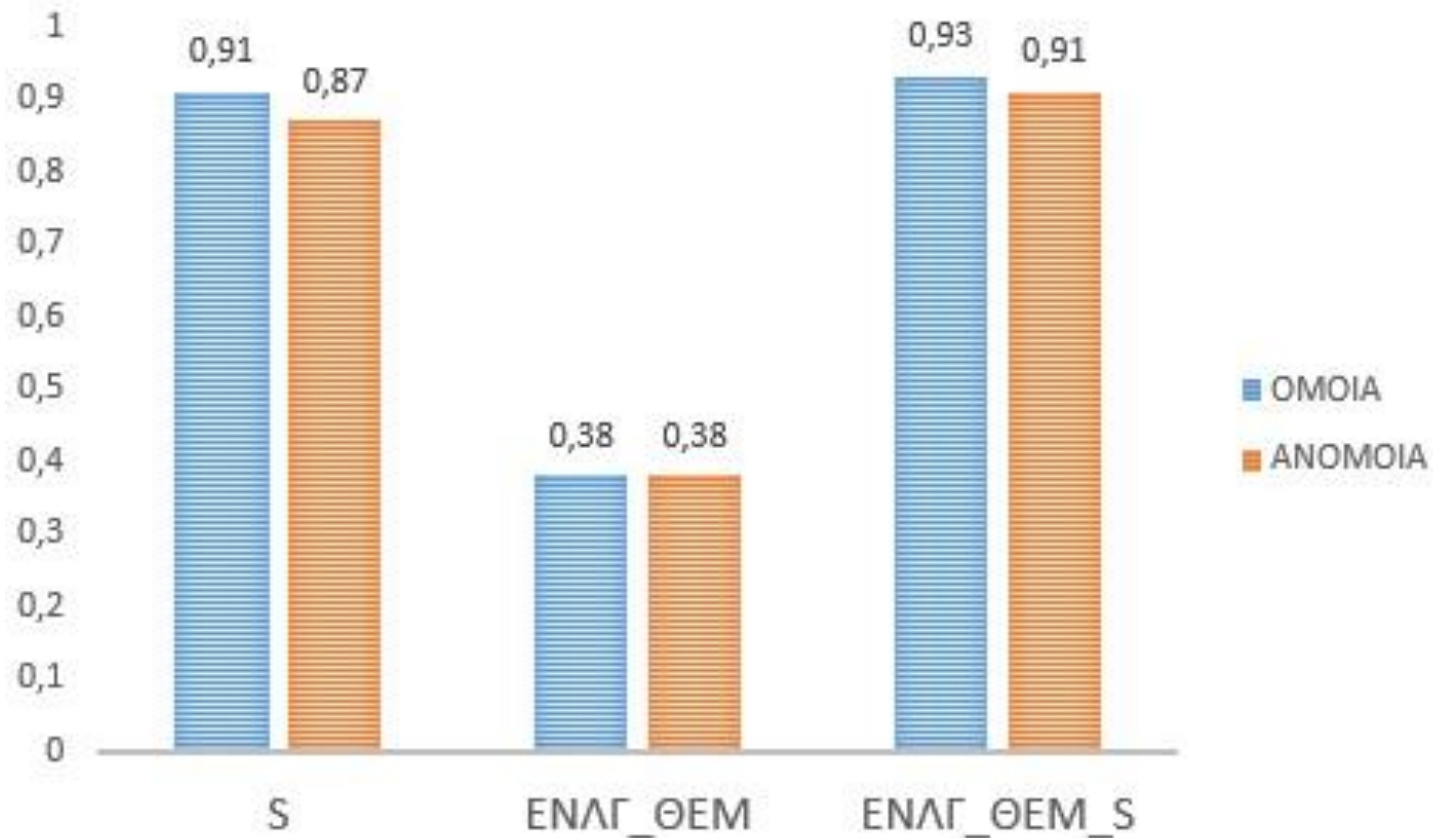
Ερευνητικές υποθέσεις

Συνθήκες ΣΥΝ	Πειραματική συμπεριφορά	Ερμηνεία
S ΕΝΛΓ_ΘΕΜ ΕΝΛΓ_ΘΕΜ_S	Περισσότερες σιγματικές απαντήσεις	Εφαρμογή του γραμματικού/ τυπικού κανόνα
	Περισσότερες σιγματικές απαντήσεις στα ανόμοια ψευδορήματα	Επίδραση του βαθμού ομοιότητας/ του μηχανισμού της
ΕΝΛΓ_ΘΕΜ	Περισσότερες εναλλαγές θέματος στα όμοια ψευδορήματα	αναλογίας

Σιγματικές απαντήσεις

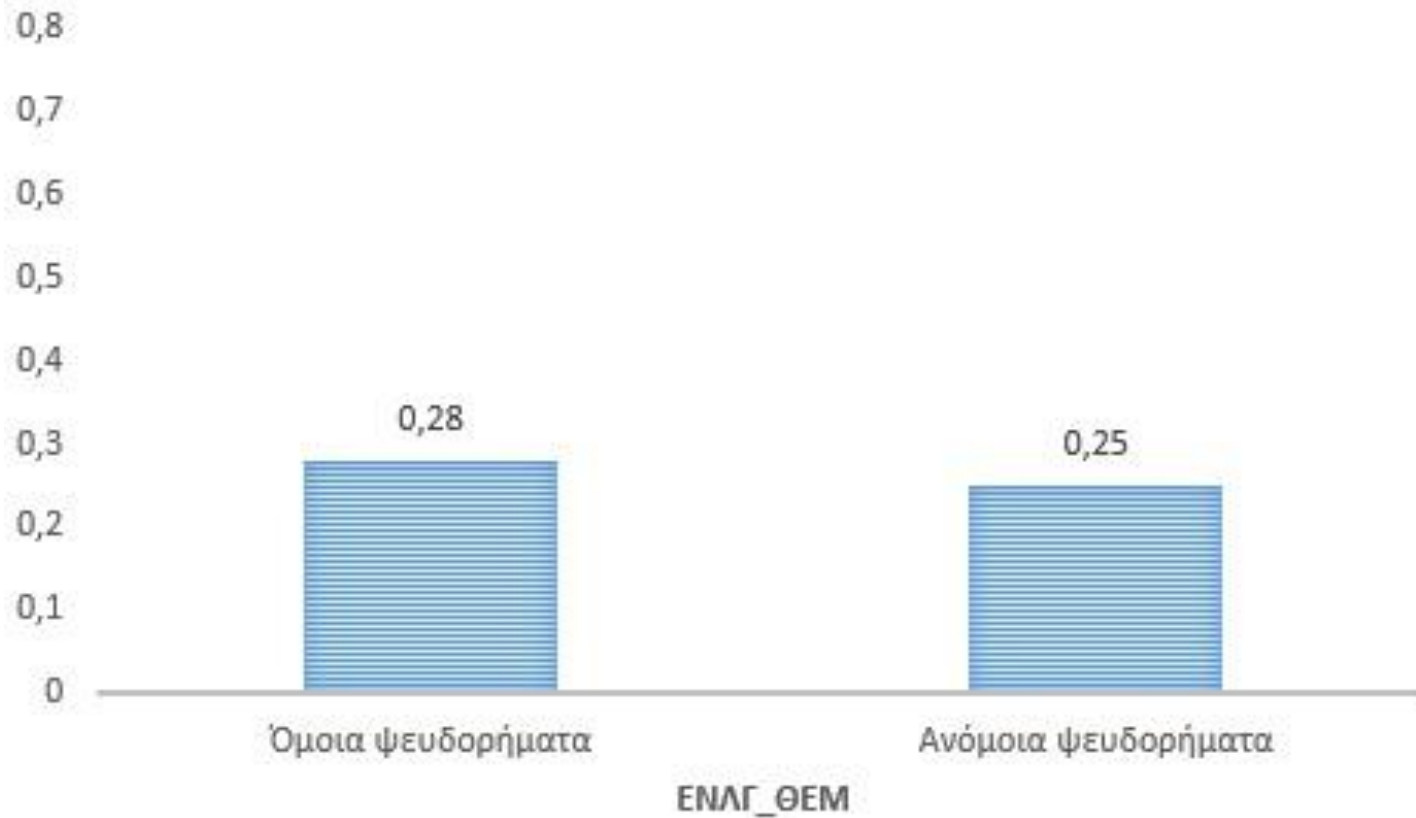

Βαθμός ομοιότητας και σιγματικές απαντήσεις

S: $t(50)=1,419$, $p=,162$, ENΛΓ_ΘΕΜ: $t(50)=0$, $p=1$, ENΛΓ_ΘΕΜ_S: $t(50)=0,868$, $p=,389$

Βαθμός ομοιότητας και εναλλαγές θέματος

$t(50)=1,794, p=,079$

Σύνοψη αποτελεσμάτων

Συνθήκες ΣΥΝ	Πειραματική συμπεριφορά	Ερμηνεία	
S ΕΝΛΓ_ΘΕΜ ΕΝΛΓ_ΘΕΜ_S	Περισσότερες σιγματικές απαντήσεις	Εφαρμογή του γραμματικού/ τυπικού κανόνα	
ΕΝΛΓ_ΘΕΜ	Περισσότερες σιγματικές απαντήσεις στα ανόμοια ψευδορήματα	Επίδραση του βαθμού ομοιότητας/ του μηχανισμού της αναλογίας	
	Περισσότερες εναλλαγές θέματος στα όμοια ψευδορήματα		

04

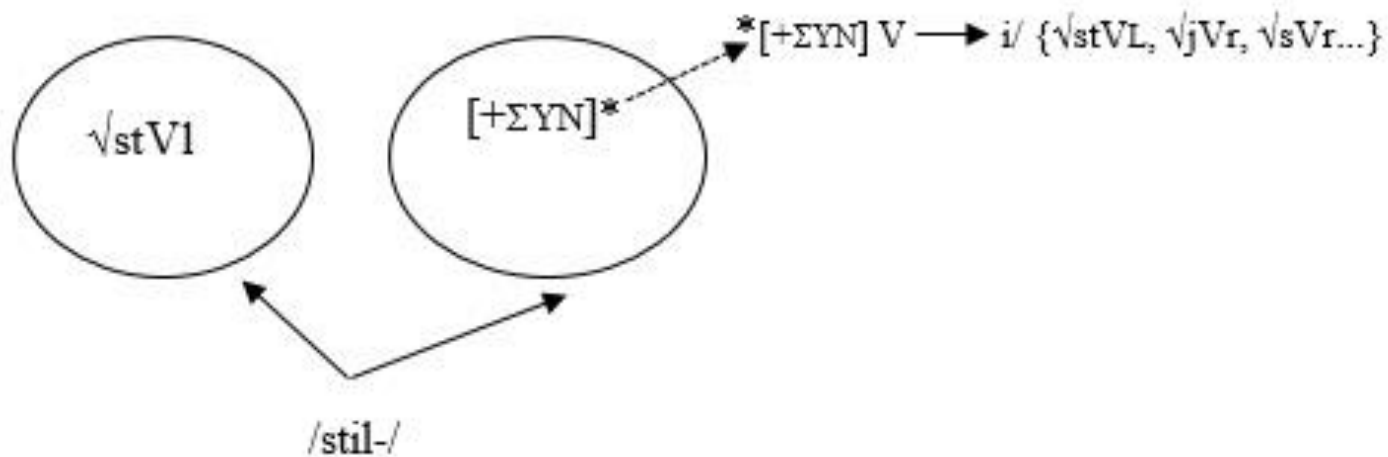
ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Συζήτηση

- Οι διαφορετικές συνθήκες πραγμάτωσης τους συνοπτικού δεν επηρεάζουν την πειραματική συμπεριφορά των ενηλίκων αντίθετα με τις προβλέψεις των μοντέλων διπλού μηχανισμού
- Πειραματικό έργο προέγερσης
 - Ολική προέγερση σε όλες τις συνθήκες ΣΥΝ → **μορφολογική αποδόμηση**
- Πειραματικό έργο εκμαίευσης της όψης
 - Μηδενική επίδραση του παράγοντα της ομοιότητας στη συνθήκη ΕΝΛΓ_ΘΕΜ → αδυναμία επίδρασης του μηχανισμού αναλογίας
 - Σε συμφωνία με τα ευρήματα της μελέτης των Agathorouliou & Paradorouliou (2009), σε αντιπαράθεση με τα ευρήματα της μελέτης των Stavrakaki & Clahsen (2009)

Συζήτηση

- Μοντέλο ολικής αποδόμησης (Stockall & Marantz 2006)
- Μορφολογικές αναπαραστάσεις στο πλαίσιο της ΚΜ: ρίζα + [+ΣΥΝ]
(Ελληνική: Spyropoulos κ.ά. 2017 και Revithiadou κ.ά. 2019)

Συζήτηση

- Μοντέλο μορφοφωολογικών κανόνων (Yang 2002, 2016)
- Στάδια παραγωγής κλιτών τύπων:
 1. Αναζήτηση ρίζας: λεξική αναζήτηση, π.χ. *γράφ-*, *σέρν*
 2. Αντιστοίχιση ρίζας με μορφοφωολογικό κανόνα που χαρακτηρίζει τη συγκεκριμένη ομάδα ρημάτων
 3. Εφαρμογή μορφοφωολογικού κανόνα ή εφαρμογή /-s/ στην περίπτωση αποτυχίας του 2^{ου} σταδίου

Μελλοντικές προεκτάσεις

Διερεύνηση

- Επίδραση των μορφοφωνολογικών κανόνων στις αναπαραστάσεις και τους μηχανισμούς επεξεργασίας
 - Λεπτομερείς υποθέσεις εργασίας
 - Νευροαπεικονιστικά δεδομένα (ΜΕΓ, ΕΕΓ) (βλ. Neophytou κ.ά. 2018, Stockall κ.ά. 2019)

Σας ευχαριστώ!!!

Βιβλιογραφία

- Agathopoulou, Eleni, and Despina Papadopoulou. 2009β. Morphological dissociations in the L2 acquisition of an inflectionally rich language. In *EUROSLA Yearbook 9*, ed. Leah Roberts, Georges Daniel Véronique, Anna Nilsson, and Marion Tellier, 107–131. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Holton, David, Peter Mackridge, Irene Philippaki-Warburton, and Vassilios Spyropoulos. 2012. *Greek: A Comprehensive Grammar*. 2nd ed. London: Routledge.
- Neophytou, Kyriaki, Christina Manouilidou, Linnaea Stockall, and Alec Marantz. 2018. Syntactic and semantic restrictions on morphological recomposition: MEG evidence

Βιβλιογραφία

- Pinker, Steven, and Michael T Ullman. 2002. The past and future of the past tense. *Trends in Cognitive Sciences* 6: 456–463.
- Ralli, Angela. 1988. Elements de la morphologie du Grec Moderne: la structure du verbe. PhD dissertation. Université de Montréal.
- Ράλλη, Αγγελική. 2005. *Μορφολογία*. Αθήνα: Πατάκης.
- Revithiadou, Anthi, Giorgos Markopoulos, and Vassilios Spyropoulos. 2019. Changing shape according to strength: Evidence from root allomorphy in Greek. *The Linguistic Review* 36: 553–574.
- Spyropoulos, Vassilios, Anthi Revithiadou, and Giorgos Markopoulos. 2017. *Root allomorphy in Greek: Readjustment rules as exponents*. Paper presented at *Roots V*, 17–18 June 2017. London.

Βιβλιογραφία

Σπυρόπουλος, Βασίλειος, και Νικόλαος Σταματογιάννης. 2013. Σύντομη περιγραφή της ρηματικής μορφοσύνταξης της Ελληνικής. Στο *Αντιπαραβολική μελέτη γραμματικών δομών Αλβανικής-Ελληνικής*, εκδ. Ανθή Ρεβυθιάδου και Βασίλειος Σπυρόπουλος, 207–222. Πρόγραμμα Εκπαίδευση Αλλοδαπών και Παλιννοστούντων Μαθητών, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση (ΕΣΠΑ 2007–2013). Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Ειδικός Λογαριασμός Κονδυλίων Έρευνας (Ε.Λ.Κ.Ε.).

Stavrakaki, Stavroula, and Harald Clahsen. 2009. The perfective past tense in Greek child language. *Journal of Child Language* 36: 113–142.

Βιβλιογραφία

- Stockall, Linnaea and Alec Marantz. 2006. A single route, full decomposition model of morphological complexity: MEG evidence. *The Mental Lexicon* 1(1): 85–123.
- Stockall, Linnaea, Christina Manouilidou, Laura Gwilliams, Kyriaki Neophytou, and Alec Marantz. 2019. Prefix Stripping Re-Re-Revisited: MEG Investigations of Morphological Decomposition and Recomposition. *Frontiers in Psychology* 10: 1964.
- Tsapkini, Kyrana, Gonia Jarema, and Eva Kehayia. 2002. Regularity revisited: Evidence from lexical access of verbs and nouns in Greek. *Brain and Language* 81: 103–119.
- Tsapkini, Kyrana, Gonia Jarema, and Eva Kehayia. 2004. Regularity re-revisited: Modality matters. *Brain and Language* 89: 611–616.

Βιβλιογραφία

- Voga, Madeleine, Hélène Giraud, and Anna Anastassiadis-Symeonidis. 2012. Differential processing effects within 2nd group Modern Greek verbs. *Lingue e Linguaggio* 2: 215–234.
- Yang, Charles. 2002. *Knowledge and learning in Natural Language*. Oxford: Oxford University Press.
- Yang, Charles. 2016. *The price of linguistic productivity*. Cambridge, MA: The MIT Press.